

כתתרי תורה

כתר מלכות - מאן מלכי רבנן

רבי יחיא ב"ר יוסף חווה זלה"ה מחכמי בראט - כ"ט אלול תשל"ג
רבי שלום ב"ר שלמה פתיחי זלה"ה רב מושב צלפון - ב' תשרי תשל"ו
רבי אברהם ב"ר יעקב גבריא זלה"ה רב שכונת הדר יוסף ת"א - ד' תשרי תשל"ח
רבי יחיא ב"ר יעיש מנצור זלה"ה מחכמי סדה - ד' תשרי תשמ"ב
רבי יחיא ב"ר סלימאן אבלופי זלה"ה מרבני חימה - ה' תשרי תש"ו

לק"י • פרשת אתם נצבים ה'תשפ"ב ב'של"ג • גליון קכ"ג • הגות והלכה בפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זיע"א

אין לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה • הערות והארות יתקבלו בברכה בטלפון 0504139964 או במייל avish964@gmail.com

לע"ג מרן הגאון הגדול רבי שמריהו יוסף חיים בן מרן הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי זלה"ה • ידיו ורע אשר שמחת התורה שבלביו ועל פניו האירה כל סביבותיו, זכה להרבין תורה ולהעמיד בתו מדרשות לשקידתה הרב רפאל אליהו אליעזר זצ"ל ביבולט"א הרב צבי בלאט שליט"א • דודי הרב אברהם ב"ר דוד בדיחי זצ"ל, הרב אלעזר עוזרי זצ"ל בן יבולט"א רבי אברהם, הרב זכריה ב"ר יוסף גוסי זצ"ל, הרב ישראל ב"ר יהודה זצ"ל, מרת אסתר ב"ר יחיא גרשי ע"ה ומרת יהודית ב"ר יוסף שרעבי ע"ה • ולזכות הרב אברהם ב"ר שלמה שליט"א, הרב אהרן ב"ר יוסף שליט"א, הרב רפאל אריה בן יחיא שליט"א, הרב ששון בן מרדכי שליט"א, הרב גבריא בן שלום שליט"א, ומיכל ב"ר ישי תח"ל רפ"ש במהרה בתוך שאר חולי ישראל, ולהצלחת ההצלת אחינו בני ישראל, הנתונים בצרה ובשביה באוקראינה ובשאר רלויותיהם, המב"ה יוציאם מצרה לרווחה ומאפילה לאורה, ויזכנו לגאולה השלימה בקרב, אכ"ר.

כתר של-א"ש

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא (ל', י"א). מצווה זו היא כללות תורה שבכתב ובע"פ כמ"ש רש"י (לקמן י"ד). וכן מבואר במדרש הגדול, שמא תאמר מי יוכל ללמוד תושבע"פ והרי אינה גלויה בכתב, ת"ל לא נפלאה היא ממך, גלויה היא בדברי קבלה ואינה מכוסה. או שמא תהא סבור שהמדות שהיא נדרשת בהן עמוקין ורחוקין ת"ל ולא רחוקה היא, יעו"ש. הרי דאין האמור רק על עצם לימוד התורה אלא על הדינים הנלמדים ממנה.

ביאור נפלא כתב מוהר"ר יהודה גופאן זלה"ה במנחת יהודה על דרך זו, על פי משאז"ל כי התורה כלולים בה תרי"ג מצוות שהם כנגד רמ"ח איבריו של אדם וש"ס"ה גידיו. ולזה אמר כאן לא נפלאה, רצה לומר אין מן הראוי שתפרוש עצמך מן התורה ומצותיה מאחר שהם שייכים לך ולהנאתך ולטובתך, כי כל אבר ואבר מאיברך נהנה ממצוה אחת פרטית השייכא לו, שאם תעזובנה חס ושלוש אתה גויס מיתה לעצמך, כענין שנאמר כי הוא חייך ואורך ימך וכתוב ולכל בשרו מרפא. ואפילו בשביל מצוה אחת שלא תקיימנה אתה פוגם בעצמך באותו אבר המכיון לאותה מצוה, ונכזה אבר נכזה כל הגוף ואז אתה נקרא בעל מוס. לזה אמר כי קרוב אליך הדבר מאד ומבשרך לא תתעלם. ושם הוסיף, כי אף במצוות שאי אפשר לך לעשותן, כגון מצות ייבום אם אין לך אח שמת בלא בניס, או מצות פדיון הבן אם אין לך בן בכור וכיוצא באלו, תחשוב בלבך אלו היה ביכולתי לקיימם לא הייתי פורש מהם. ואז כשרואה הקרוש ברוך הוא מחשבתך לטובה, הוא יתברך מצרפה למעשה ומעלה עליך כאלו קיימת כל תרי"ג מצוות, וזהו אמרו בפ"ק ובלבבך, שיהיו המצוות בפ"ק ובלבבך, מעלה עליך כאילו זכית לעשותם, ותזכה גם לתיקון היוצא מהם. ויה"ר שנוכח לשלמות תרי"ג מצוות, וכשנבין ששלמות זו שלמותנו היא, ייקל עלינו העבודה מול נסיונות ופגעי הזמן. ובזאת נאחז לכלל ידידינו מעייני גליונות כתרי תורה, תכתבו בספר החיים ובספר הזכרון, לשנה טובה ומבורכת, אתם וכל בני ביתכם, שנה של שלמות תרי"ג ברוחניות ובגשמיות, אכ"ר. שבת שלום

כתר ההלכה

הגאון הרב נתנאל עומיסי שליט"א - מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק' לעילוי נשמת אביו רבי יחיא ב"ר יצחק עומיסי זלה"ה - נלב"ע כ"ו אלול התש"פ כיצד היא ההנהגה בעניין תענית בערב ר"ה

א] המנהג להתענות בערב ר"ה מקורו ממדרש תנחומא (פרשת אמור כ"ג, מ), שהגדולים (מלשון חשובים) מתענים והקב"ה מוחל לישראל שליש מהעונות. ובשו"ע (סי' תקפ"א ס"ב) כתב שנוהגים להתענות. אך נראה שהמנהג התפשט יותר אצל בני אשכנז ובעבר אף הקטנים היו מתענים אצלם (טור שם). ואף שבמדרש מבואר שלא כולם התענו אלא גדולי העם, בדבר של צער כל הרוצה לעשות עצמו גדול עושה ואין בזה יוהרא (כ"י שם). אמנם, כבר כתבו האחרונים שירדה חולשה לעולם ולא נהגו כולם להתענות (חיי אדם כלל קל"ח ס"א, הלכות חג בחג ימים נראים עמ' ג'). ומהרי"ץ כתב בזה"ל, הרבה פרושים נהגו להתענות, עכ"ל, וכן ידוע שיש שנהגו אצלנו (שע"ה ח"ג סי' ק"ט סעי' ג', ז"ר שם).

ושאלתי את מרן הגר"י רצאבי שליט"א, כיצד יש להתנהג למעשה בעניין תענית זו. והשיב, שעל אף שתענית זו היא מנהג טוב, מ"מ מי שידוע בעצמו שהדבר יחליש אותו או שייגרם מכך ריב ומצה בבית, עדיף שלא יצום או שיצום עד חצות היום. ויכול חלף זאת להימנע ממותרות או יתענה תענית הראב"ד (בעלי הנפש עמ' קכ"ה) 'שבעת מאכלו ועודנו תאב לאכול, יניח ממנו לכבוד הבורא מתאוותיו'. והעיקר בזה הכוונה כי כל לבבות דורש ה' (דברי הימים א', כ"ח, ט').

תפוח בדבש, מדוע אין מברכים על הדבש, איזה תפוח לוקחים ונוסח היהי רצון

ב] אחד הסימנים שעושים בליל ר"ה הוא אכילת תפוח בדבש ואומרים יהי רצון וכו' שתתחדש עלינו שנה מתוקה (רמ"א סי' תקפ"ג ס"א ולא השמיטו השת"ק, וכ"כ מהרי"ץ בע"ח עמ' ס"ג. וכן נהגו). והפוסקים התחבטו מפני מה אין מברכים על הדבש 'שהכל', כיון שהוא העיקר, שהרי הוא נאכל כעת בשל מתיקותו, לצורך הסימן שבו. ואכן, יש שדייקו מלשון האגודה 'רגילים לאכול דבש ותפוחים מתוקין וכו' ולא יאכלם בלא ברכה' שיש לברך גם על הדבש (שיכנה"ג יעו"ש). ומ"מ מנהג העולם שלא לברך על הדבש.

וכמה ביאורים יש בדבר. י"א כי מכיון שמטבילים את התפוח בדבש, הדבש טפל. כי כל שמטבילים בו נחשב טפל וכמו שהחרוסת נחשבת טפל (מג"א שם סק"א, טור סי' תע"ה). וי"א שמכיון שרק טחים את התפוח במעט דבש אין לך טפל מזה (שערי תשובה שם), ולפ"ז אם יתן הרבה דבש על התפוח יצטרך לברך עליו. ויש שיישבו את העניין לפי מנהג בני אשכנז לטבל את הפת בדבש ובכך הם פטורים מלברך עליו כיון שכבר נאכל הדבש עם הפת (שבות יעקב ח"ב סי' כ"ז).

והנה מהרי"ץ כשהביא מנהג זה כתב, ז"ש נוהגים לאכול תפוח מתוק בדבש וכו', מבואר שהמנהג ליקח תפוח מתוק. וכן מפורש בלשון הפוסקים (אגודה שהובא לעיל, מהר"ל הובא בט"ז שם). וא"כ יש לומר שהדבש אינו העיקר אלא נטפל לתפוח המתוק. ולפ"ז צריך לומר בנוסח יהי רצון שתתחדש עלינו שנה מתוקה' כי הכוונה על התפוח והדבש יחד והטעם שלוקחים דווקא תפוח מתוק ולא פרי מתוק אחר, כתב מהר"ל שם מפני שהוא מרמז על חקל תפוחין, וכן הוא נוסח דידן.

נמצא א"כ לפי טעם זה האחרון, שיש לכאורה ליקח דווקא תפוח מתוק ולא חמוץ, כי בחמוץ יש לחוש לברכת הדבש. ולמעשה דעת מרן הגר"י רצאבי שליט"א, שאין להורות ליקח דווקא תפוח מתוק, כי זה יגרום לבלבול מפני ריבוי סוגי התפוחים ומתיקותם. אמנם מי שמטבל עם תפוח חמוץ וחושש שהדבש הוא עיקר ואף שהפוסקים כתבו טעמים שלא לברך עליו, יקח קודם את הדבש בפני עצמו ויברך עליו.

הוצאת מאכלים מהמקפאי מיו"ט ראשון לשני

ג] אסור להכין מיום ראשון של ר"ה ליום שני. ואף שלדעת הרמב"ם (פ"ח מהלכות עירובין ה"ח) שני ימים אלו נחשבים קדושה אחת ואפי' לקולא, דעת מרן השו"ע (סימן תק"ג ס"א) כי רק לחומרא הדין כן כגון לעניין ביצה שנולדה בראשון שאסורה בשני, אבל הכנה מראשון לשני, אסור. וכן המנהג ידוע אצלנו שהיו מאריכים בתפילת ליל שני של ר"ה כדי שלא יתחילו בהכנת הסעודה מבעוד יום. ומ"מ כתבו הפוסקים, כי דבר שאין בו טורח וגמר עשייה כגון להביא דבר ממקום למקום, מותר אם זה לצורך מצוה, ובלבד שלא יהא ניכר שעושה כן לצורך יו"ט שני, כגון שיעשה זאת מבעוד יום ולא סמוך לחשיכה (חיי אדם כלל קכ"ג ס"ו, משנ"ב סי' תרס"ז סק"ה). ולפ"ז כתבו הרבה פוסקים, שמתיר להוציא מהמקפאי ביו"ט ראשון מבעוד יום לצורך ליל ב' (שו"ת מחזה אליהו ח"א סי' נ"ד, שבות יצחק יו"ט עמ' נ"ט בשם הגריש"א ועוד) וכן דעת מרן הגר"י רצאבי שליט"א (שע"ה ח"ג סי' צ"ו הע' ג').

ופעם נשאלתי האם מותר ביו"ט ראשון להניח מאכלים על פלטה כבויה שתתחמם לאחר זמן, לצורך היום השני, שהרי מניח ביו"ט ראשון לצורך יו"ט שני. ושאלתי את מרן שליט"א והשיב, כי אף שמניח את זה מבעוד יום, יש בזה הערמה באיסור הכנה ואסור.

הנסתרות לה' אהינו במשנת רבותינו

הנסתרות לה' אהינו והנצלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת (כ"ט, כ"ח)

הנסתרות אלו עבירות הנסתרות מבני אדם

א] פירש"י, כיון שנאמר בתחילת הפרשה (לעיל, י"ז) פן יש בכס איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פונה היום מעם ה' אלכת לעבוד את אלהי הגויים ההם וכו' ואח"כ פירט הכתוב (לעיל, כ"א) את העונש על מעשים אלו, וראו את מכות הארץ ההיא ואת תחלואיה וכו'. יאמרו ישראל מה בידינו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד. לכן נאמר, הנסתרות לה', אין אני מעניש אתכם על הנסתרות, ואני אפרע מאותו יחיד. אבל הנגלות לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה בהם דין יבא העונש. **ב]** . **נמצא** כי 'הנסתרות' האמורות כאן, הם העבירות הנסתרות מבני אדם.

וכן מבואר בסנהדרין (מג, ב) דנחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה אם נענשו ישראל על הנסתרות משעברו את הירדן ואילך. אבל לכו"ע פשט הפסוק הנסתרות לה' בא לומר שבמדבר לא ענש על הנסתרות. **וכן מבואר בירושלמי** (סוטה פ"ז סוף ה"ה. לב, ב) אמר רבי שמעון, בירדן קיבלו עליהם את הנסתרות, יעו"ש. **וכן מתבאר מדברי רבי במכילתא פרשת יתרו** (ריש פרשה ה'), יעו"ש. **וכן איתא בספרי בהעלתך** (ע"פ או בדרך רחוקה. במדבר ט, י), אמר להם, עשיתם הגלויים, אף אני אודיע לכם את הנסתרות. **ופי' הראב"ד** אודיע לכם על הנסתרים כדי שתמחו בידם. הרי דפירשו כל הני תנאי כי הנסתרות אלו העבירות הנסתרות מבני אדם.

הנסתרות אלו השגות וראית המרפ"ל מידוי יו"כ

ג] והרמב"ן כתב, כי בדרך הפשט הנסתרות הם החטאים הנסתרים מן העושים אותם, כמו שגאות מי יבין מנסתרות נקני. וכוונת הכתוב, הנסתרות דהיינו השגות להשם לבדו הם, ואין לנו בהם עוון, אבל הנגלות שהם הזדונות, לנו ולבנינו עד עולם. **ודקדק הרמב"ן כן גם בדעת אונקלוס שתרגם**, דמטמרן קדם ה"א, ודגליין לנא ולבננא עד עלמא. ואם כהדרך הראשונה, היה לו לומר דמטמרן לה"א בלמ"ד, דהיינו שלו הם להפרע מעושיהם. ומהלשון קדם ה"א, משמע השגות שמאיתנו הם נסתרות, גלויות הם קדם ה"א. **וכן ביאר במרפא לשון**, דמטמרן, גליין קדם ה'. [אין כוונתו לסרס התרגום, ולהקדים מילת ודגליין. אלא לפרש דהכי קאמר].

ד] ובמרפא לשון הביא ראייה ממה שאנו אומרים ביו"ד יום כיפור, הגלויים לנו כבר אמרנום לפניך ה"א, ושאינם גלויים לנו הכל גלוי וצפוי לפניך כמ"ש הנסתרות לה' וכו' הרי שהנסתרות מתייחס לעבירות הנסתרות מאיתנו, שאינם גלויות לנו. **ונוסח היודי שהביא המרפא לשון היא כנוסח השאמי**, ונוסח הבלדי ושאינם גלויים לנו חטאנו על כולם. ואתה יודע כל הנסתרות ככתוב הנסתרות וכו'. **ועיון בדברי מהרי"ץ בסדר היודי** (ח"ג פה, ב) **שהביא מש"כ אבודרהם** שלא לומר 'הכל גלוי וצפוי פניך חטאנו על כולם, כמו שנאמר הנסתרות' כי אז משמע שבא הכתוב להורות שאנו חוטאים על כולם, וזה אינו. **וכתב מהרי"ץ** דלנוסח דידן שאומר בסוף זאתה יודע כל הנסתרות ועל זה מסמיך את הפסוק ככתוב, שפיר יכול לומר מתחילה חטאנו על כולם. אבש"ר].

ראייה כי השגות נקראות נעלם

ה] עוד ראייה יש להביא, ממה שאמר שלמה המלך ע"ה בקהלת (י"ב, י"ד) כי את כל מעשה האהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע. **ופירש"י** על כל נעלם, אפילו על השוגג. **וכן מוכח מדאמרינן בחגיגה** (ה, א) רבי יוחנן כי הוה מטי להאי קרא בכי, עבד שרבו שוקל לו שגגות כזדונות תקנה יש לו ע"כ. הרי שפירש כי הנעלם אלו השגות. וממילא י"ל ג"כ דהנסתרות האמורות כאן אלו השגות הנסתרות מעיניו של האדם וכלשונו של רס"ג בספר האמונות והדעות (מאמר שישו סוף אות ו') מה שנעלם מאיתנו מן הכהיון והשחרות לנפש.

הנסתרות אלו טעמי התורה וסודותיה

ו] פירוש שלישי הביא רבינו בחיי ז"ל, ושמעתי בשם הרמב"ם ז"ל בפירוש פסוק זה, הנסתרות לה"א, יאמר, סודות התורה הנסתרים וטעם המצוות

לשם יתעלה הם. ואם יזכה אדם שיקח אהנו שמין מנהם בידיעת שרש המצוה ועקרה בנסתר שבה, אל יפטר בכך מן הנגלה שלא יעשה המצוה בענין גופני, אין לו להמנע מזה, שהרי הנגלות לנו ולבנינו לעשות. והפירוש הזה בעצמו שהם יקר וספיר, אבל אינו בענין הפרשה ע"כ. **נמצא** כי פירש ענין הנסתרות על טעמי התורה וסודותיה, ורמזו כאן שלא ימנע בגללם מעשית המצוה בפועל כי הנגלות לנו ולבנינו.

ובכד הקמח (סוף ענין סוכה) **הרחיב רבינו בחיי בענין זה**, כי תכלית המצוות הוא בהשגת המושכל, לא בהשגת המורגש לבד. ואין שלמות האדם אלא בשניהם, כי אע"פ שאדם יודע הנסתר שבמצוה לא יפטר בכך שלא יעשנה בנגלה. והביא את החידוש דלעיל מהרמב"ם יעו"ש, וסיים כך שמעתי בשם הר"ם ז"ל שכתב בפירוש החומש שלו, אבל לא זכינו בו, כי לא הגיע לידינו בארצות האלה. (ועי' להחיד"א בשם הגדולים מערכת ספרים, אות ב, ע' ביאור התורה להרמב"ם).

ובדומה לזה מצאתי למוהר"ר ישראל הכהן זלה"ה בסגולת ישראל פרשת תולדות (עמ"ק ק"ע) **שביאר** בהא דאמר רבי אלעזר הוי קבל וקיים (סנהדרין יד, א. צב, א), ר"ל הוי מקיים הנגלה לך ומסתיר מה שנסתר ממך כאלו בחשך, תרגום חושך קבלה. כלומר, הוי דן הנגלה ואל תחפש מה שנסתר, כד"א הנסתרות לה"א וכו' ע"כ. **ואף שלא פירש** מהו הנגלה ומהו הנסתר נראה שכוונתו למש"כ הרמב"ם, שהרי אמר לעולם הוי מקיים הנגלה, דהיינו כאשר תדון למעשה יהיה זה ע"פ הנגלה.

ז] ויסוד הדברים כי הנסתרות רומז לסודות התורה, מפורש בזה"ק (שלח קנט, א) דאמר ליה רבי אבא לרבי יהודה, אורייתא כולא סתים וגליא, ושמה קדישא סתים וגליא [בתורה ובשמו הקדוש יש נגלה ויש נסתר], וכתב הנסתרות לה"א והנגלות לנו ולבנינו. הנגלות לנו, דאית רשו לשאלא ולעיניא ולאסתכלא בהו ולמנדע בהו. אבל הנסתרות לה"א, דיליה אינון וליה אתחזיין, דמאן יכיל למנדע ולאסתכלא דעתוי סתימא, וכל שכן למשאל, ע"כ. ושם מבואר עוד, כי רק בוצינא קדישא רשב"י הסכים לו הקב"ה שידרוש בסתרי תורה ושיגלה הדברים לבני דורו שהוא דור חשוב, יעו"ש. **ומדברי הגר"א ביהל אור שם מתבאר** כי את תורת הנסתר שיש לנו כיום זה מה שנתגלה ע"י רשב"י אבל יותר מזה אין לנו לדרוש וזהו בכלל הנסתרות, יעו"ש.

ועכ"פ איזי ממש כפירוש הרמב"ם, דאיהו דיבר על טעמי המצוות וסודותיהן, שלא נעשה מהן עיקר לבטל את המצוה המעשית, ולא בא למנוע העסק בהן ומסתבר שלא דיבר על הסודות העמוקים שרמזו להן בזה"ק שבהן אין לנו לדרוש כלל].

ב' ביאורים נוספים שכתב מהר"י הכהן זלה"ה בסגולת ישראל

ח] ראב"ע הביא פירוש נוסף בשם י"א, כי הנסתרות והנגלות הם לה' ואין לנו כי אם לעשות את דברי התורה. **וכתב דזה הפי' בלא ראש ורגל ומה טעם יש להזכיר כן במקום הזה**. **ומצאתי בסגולת ישראל שהביא פירוש זה בזה"ל**, ר"ל משיג הדברים הרוחנים והגשמונים. שהיו המינים אומרים אינו משיג אלא הרוחנים בלבד, כן הרוחני לא ישיג אלא רוחני ואינו משיג הגשמוני לכן נקוד על לנו ולבנינו, ע"כ. **ולדבריו מובן הענין**, כי אחר שהזהיר הכתוב שיעניש את עוברי מצותיו, היו המינים אומרים כי ח"ו אינו משיג בעולם הגשמי לכן באה התורה להזהיר ולומר הנסתרות והנגלות לה"א, וממילא אנחנו נשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת.

ט] פירוש חמישי מצאתי בסגולת ישראל, דקאי על העסק במעשה בראשית וז"ל, ד"א הנסתרות לה', אלו שלש ראשונות כדתנן אין לך עסק בנסתרות (חגיגה יג, א), כי אין אנו יכולים להשיגם. והנגלות לנו, אל שבע אחרונות והם שבעת ימי בראשית שאמרו ז"ל (שם יא, ב) כי שאל נא לימים ראשונים אלו שבעת ימי בראשית, אתה שואל מהם ואין אתה שואל לפנים מהם. **ויש להעיר** דשם אמרו, כל המסתכל בארבעה דברים ראוי לו כאילו לא בא לעולם, מה למעלה ומה למטה, מה לפנים ומה לאחור. א"כ ארבעה הם, ומהו שלש ראשונות שהזכיר תחילה, וצ"ע.

מדרכי רבותינו - מוהר"ר יחיאל ב"ר יוסף חווה זלה"ה

רבינו נולד בכפר קטנה בתימן בשם 'כאב' שהיה בפאתי מחוז בראש שבצפון תימן, בכפר זו התגוררו כעשרה בתי אב, ובחגים היו הולכים להתפלל בעיריה רגוזה הסמוכה לה. אביו של רבינו, היה בעל חסד מופלא, ורבים היו מאוכלי שולחנו, וממה שחננו השי"ת היה מחלקו לכל דיכפין, במידת החסד היו החזיק רבינו, וכחמשה ממשפחות הכפר היו סמוכות על שולחנו, פעם כששמע על מחלוקת גדולה שהתעוררה בעירה סמוכה נטל עימו צעיר מעות והלך ופיס את בעלי המחלוקת עד ששב השלום לשכון שם. כששמע על יודי שכיב מרע, היה בחכמתו פונה ואומר לו, את חלילה לא יגור ה' בחיים כל טרה והוצאות גידול בניך עלי ועל צווארי, ובכך היה מפיס את דעתו, ואכן עשרות יתומים גידל בביתו, הליבישם, האכילם, ודאג לחינוכם כבניו ממש. והשי"ת גמל לו כרוב טובו, והיתה הברכה שרויה בממונו עד שאמרו על מחסן התבואה של רבינו כי כל מה שהיו נוטלים מהם לא היה נחסר. גם כאן באה"ק החזיק במידה זו והלווה ממנו לנצרכים ואמר אם יהיה לכם תחזירו, וכששאלו אותו אם אינו חושש להפסד ממונו אמר או שלכולם יהיה או שיתסר לכולנו יחד. וזה וקיבל תורה ממוהר"ר מוסא ימני זלה"ה, עד שנתעלה להיות כתלמיד חבר לרבו. ועל אף שהיה רבינו אדם צנוע ומסתיר את עצמו ברבים, בעסק התורה היה מתגבר ונחלם כארי. קביעות היתה לו לרבינו לעסוק בתורה החל מהשעה 2 לפנות בוקר ועד תפילת שחרית, מלבד שאר סדריו וחק לימודיו. ואפילו בעת העלייה לאה"ק כשעדיין שוכנו באהלים, לא הפסיק מקביעותו זו. על המופת שהיה בקבורתו בער"ה כתבנו בגליון כ"א. זיע"א (פרי צדיק)